

AUTONOMIAN AIKA – ETAPPI MAAMME HISTORIASSA KOHTI ITSENÄISYYTTÄ

*Pohjanmaan Maanpuolustuskunnan tervehdys
näyttelyn "Suomen Suuriruhtinaskunnan
synty 1808–1820" avajaisissa
Vaasan maakunta-arkistossa 16.12.2009*

Kansakuntana me suomalaiset omaamme perinteet jo vuosisatojen takaa. Kansallinen identiteettimme on perustunut ennen kaikkea omaan kieleemme, omintakeiseen kulttuuriimme ja kulttuuriperintöömme sekä asuttamamme alueen vakiintuneisuuteen. Valtion tunnusmerkit omaavana toimijana Suomi sen sijaan on vielä nuori.

Ruotsin valtakaudella, jo 1500-luvulla, Suomesta käytettiin nimitystä Suomen suuriruhtinaskunta ja mm. Juhana III otti hallitsijana itselleen Suomen Suuriruhtinaan arvonimen. Suomen suuriruhtinaskunnan leijonavaakuna lukeutui niin ikään Ruotsin kuninkaan arvonmerkkeihin. Suuriruhtinaskunta oli kuitenkin olemassa vain arvoisältöisenä käsitteenä, sillä ei ollut erityistä valtiollista tai hallinnollista merkitystä.

Ruotsin suurvalta-asema alkoi järkkyyä 1700-luvun alusta lähtien. Suomea koskettivat erityisesti Isonvihan ja Pikkuvihan nimellä tunnetut sotajaksot ja niitä seuranneet aluesiirrot Venäjälle. Suomen kohtalo ratkaistiin perusteellisesti uudelleen, kun koko Suomen alue Suomen sodan seurauksena liitettiin Haminan rauhassa v. 1809 Venäjään.

Suomen alue tuli ensimmäisen kerran täsmällisesti määritellyksi tässä Haminan rauhassa. Autonomisena suuriruhtinaskuntana Venäjän keisarikunnan osaksi liitetty maamme sai Aleksanteri I:n koolle kutsumien Porvoon valtiopäivien myötä tärkeimmät omat valtiolliset toimielimensä, valtiopäivät ja nykyistä valtioneuvostoa vastaavan hallituskonseljin (jota vuodesta 1816 lähtien kutsuttiin senaatiksi).

Suuriruhtinaskunnan alkuvuodet merkitsivät valtiollisen hallinnon vakiintumista mutta olivat taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti hitaan kehityksen kautta. Vuosisadan loppupuolella sen sijaan vallitsi voimakas teollinen ja taloudellinen kasvu sekä yleinen sivistyksellinen, poliittinen ja kulttuurinen edistyminen, sekä itsehallinnon laajentuminen aina vuoteen 1889 asti, jolloin alkoivat venäläistämispoliittikan vuodet. Suomen yhteys Venäjään katkesi maamme itsenäistyessä vuonna 1917 ensimmäisen maailmansodan Venäjällä aiheuttaman valtiollisen sekasorron ja vallankumouksen luomissa puitteissa.

Vaasan maakunta-arkistossa tänään avattava näyttely "Suomen Suuriruhtinaskunnan synty 1808–1820" kertoo yhdestä erittäin tärkeästä vaiheesta maamme historiassa. Kansakuntamme sai autonomisen asemansa vuoksi ensimmäisen kerran omat keskeiset valtiolliset toimielimensä, valtiopäivät ja senaatin. Tämä tapahtuma oli keskeinen etappi tiellä kohti itsenäisyyttä, joka saavutettiin runsaat 100 vuotta myöhemmin.

Olemme Pohjanmaan Maanpuolustuskillassa tavattoman iloisia siitä, että tämä näyttely on saatu Vaasaan. Olemme kiitollisia myös siitä, että meidät on katsottu yhdeksi osapuoleksi tämän näyttelyn aikaansaamisessa. Killan puolesta lausunkin Kansallisarkistolle ja Vaasan maakunta-arkistolle, erityisesti sen johtajalle Arja Rantaselle parhaimmat kiitokset tästä yhteistyömahdollisuudesta. Vaasan maakunta-arkiston ja Pohjanmaan Maanpuolustuskillan jo aikaisemmin hedelmälliseksi osoittautunut yhteistyö saa näin uuden muodon. Lausun myös parhaat kiitokseni killan ylläpitämän Vaasan Sotaveteraanimuseon museotoimikunnalle ja erityisesti sen puheenjohtajalle Per-Erik Fantille aloitteellisuudesta ja aktiivisuudesta tämän näyttelyn Vaasaan saamiseksi. Vaasalaisille on nyt samanaikaisesti tarjolla kaksi maamme kohtalonvuosiin liittyvää näyttelyä, Suuriruhtinaskunnan syntyvaiheisiin liittyvä näyttely täällä Maakunta-arkistossa ja Talvisotaan liittyvä näyttely Vaasan Sotaveteraanimuseossa.

Puhe verkossa: <http://lipas.uwasa.fi/~itv/publicat/Autonomia.pdf>